

Albert-Lőrincz Márton

Fényszobor

Burján Emil: Fényszobor

Versek

Státus Kiadó, Csíkszereda, 2008

Hogy az istenadta társadalom emberibb legyen, kitalálták a társadalmi szerződés elvét, és a társadalom nem lett mentesebb a farkasoktól. Hogy a lét ne legyen seb, a szerelemhez menekült az ember, de a világ nem lett kevésbé stresszes. Hogy a világféltés ne legyen elidegenülés, az ember elkezdett a jobbra desztinált létre vágni, de a lét fájdalmát nem enyhítette semmi. A gúzs olyan elemi erővel kötötte a sejteket a földhöz, hogy a kozmikus vágnak földivé kellett idomulnia, azért, hogy az ember párbeszédben maradjon önmagával, közösségi impulzusaival, a léttel, miközben versbe fordul a hobbesi *homo homini lupus, az ember embernek farkasa* élmény. Ez sejlik föl Burján Emil (másutt Burján-Gál Emil, itt a továbbiakban BGE) megtévesztően individualizáló, valójában mégis inkább társadalmi tekinthető lírájában, második, *Fényszobor* című verseskötetében, így aztán a recenzens képzeletében kényszerűen felvillanó pesszimista költészet billoga némiképp érvényét veszti, mert a költő lelkében nyomot vágó társadalom arcátlanóságaira való kíméletlen reagálás mégiscsak azt sugallja, hogy a versbe menekülés nem a lét elől való eliszkolás, hanem az emberi mohóságtól gúzsba kötött társadalmi pátozzsal való szembefordulás, sőt, még inkább a torta habját elslisszoló piócavilág vádirata.

A blogszerűen megírt, két esztendő napi penzumának is tekinthető kötet sok „monológia” ilyen szubjektív korrajz, amelyben a remény mankóját tartja felénk a jövő, egészen közel, de mégis megfoghatatlan távolságban, de nem valamiféle álomvilág mákonyában, hanem egy olyan korban, amely két, a költő által használt hasonlat (büntetőszázad, közös kereszt) által lesz egészen konkrét és kitapintható.

BGE-nek nem általában a társadalom farkastörvényeivel van baja, inkább csak szűkebb pátriáját szeretné nemesebbnek, tisztábbnak és erkölcsösebbnek látni, az ősi tisztességet szeretné levegőhöz juttatni. Egyik versében így fakad ki szülővárosa visszásságain: „erdőtlen látvány robban szét a tájban / szülővárosnyi tudathasadásból / égbolt fonákján székely délibáb-kór / felénk sikoltja *nincs harcás ha rács van?* (Harács).

Azt is mondhatnánk, hogy társadalmi hajló énlíra a Burján Emilé [„nézz magadon át is másokat / megborzongat egy-egy alkonyat / amibe a szív beleugat / lélek fullad és az ész nyüszít / mert a test nem bírja reggelig / (nemzet mentheti-e tagjait)” — *Menthet?*], csak hogy az ilyenfajta besorolást is nehezen tűri, hiszen a kötet verseinek jó része ténylegesen tiszta énlíra, így a korábban használt

megtévesztő jelzőm érvényessége bizonytalanná válik. Egyik-másik versmonológja, ahogy Emil mondja, fényjele — „monológjaink csend-tiszta fényjel” —, mint például az *Ős-csend*, amely a „keresztülvilágít a nemlét gravitációja” pesszimizmusát kelti életre [„csak addig létezünk vagy annyit / ameddig vagy amennyit élünk / homályba hull akit a fény szült / és csendje szívéen átrobajlik // (ebből mi más következik/ mint hogy valónkat szétszedik) // nem mintha sok értelme volna/ de visszhangozza mindhalálig/ lelkünk — hogy keresztülvilágít / a nemlét gravitációja // (nem következhet semmi más/ mint hogy mérhetetlen a gyász)” — *Ős-csend*], vagy a címadó vers, amely a szerelemre, mint az élet értelmére való hivatkozással, szépséggel telíti egésszé az egyéni létet [„lányteted ékszerdobozát / lelkemmel hétszer fonom át / meztelen arcod akt-mosoly / szívemre karcolt fényszobor / szépséged (csipke-csöndjeit / becézve) szinte elvakít” — *Fényszobor*], és a sorjázást csak épp, hogy elkezdtem, valóságos énlíra, a pesszimizmus és az optimizmus extrém hullámverésében.

Azt kell mondanom, nem ritkán zavarba hoznak BGE versmonológjai, amelyek olykor a lét predesztináltságával, a „létbe-vetettséggel”, a heideggeri „világban való lét” ontoszával, a „halál színe előtt” zajló szubjektív léttel, olykor egyszerűen csak az individuális „jelki múmiasággal” vagy az éltető alkotói sorssal, olykor a közösségi tökéletlenség és hamisság lélekölő gonoszságával pöröl, donkihotei pozitúrában.

Tetszetős rímképletei és érdekes logikai futamai szépen bánnak a magyar szóval, és ez valódi költői erény. A hibátlan rímképletek mögé bújó értelmi gravitációk (helyenként súlytalansági állapotban lebegés is), ahogyan felszökkennek a kozmikus magaslatokba, ott lélegzetet véve és kicsit időzve, engednek a fizika törvényeinek és visszatérnek a befogadóhoz, megelégedéssel töltenek el, mert hatnak. És valóban, ott kell hatnia a gondolatnak, ahol megszületik, és ahol súlya van és mérhető, legalábbis *latol*gatható. Tulajdonképpen ez történik, és történik, mert, híven szobrászi habitusához, Emil szobrászként formázza a strófákat, ugyanakkor megengedi, hogy te is belenyúlj az alkotásba, ámbár nem a formavilágba, mert az, ha elvonnél vagy hozzáadnál, megbicsaklana és nem lenne burjánemili, így tehát csak az értelemnek van megengedve a behatolás, a töprengés, a továbbgondolás. Ettől lesz számomra vers a vers. Ha elolvasod, a rövid lélegzetű versbeszéd egyik-másik darabja egy ideig még fogva tart, aztán hagy felocsúdni, és ez történik, élménnyé dúsul.

Persze vannak az olvasó értelme mellett elsurranó, talán nem is neki szánt vershelyzetek is. Azok a versek ilyenek, amelyeket valószínűleg a blogírás kényzsere íratott, és nem a költői élmény. Mindenesetre, ha nem volnának megírva ezek a versek, valószínűleg kicsit szegényebbek maradnánk.

Erdélyi Toll — gyermeknek

Csire Gabriella

NAPOT JÁTSZÓ GYERMEKKOR
(I.)

Bömbi

Húsvétolni készültek kertünk virágai. A fűből fehéren ragyogtak elő a gyöngyvirágok. Árvácskák és illatos nárciszok szirmait melengette az áprilisi nap-sugár. A jázminbokor, mintha csak bújócskázásra buzdított volna, sátorra lombosodott.

Azt hittem, ez a húsvét is olyan lesz, mint a többi. Anyu töltött báránnyt készít, kalácsot gyúr, s egymás után varázsolja elő a kemencéből a mákos- és diósteker-cset meg a vaníliaillatot árasztó süteményeket, míg én pirostojást festek s hímezek.

Húsvét hetébe léptünk, amikor Apu váratlanul egy valódi báránnyal tért haza. Legalább száz bégető társa közül választotta ki a városszéli karámból a kis barit. A fekete szőrű, kecses bárányt naiv pofácskája és keserves bégetése miatt azonnal megszerettem. Masnit kötöttem a nyakába és egész nap tejjel telt cuclisüveggel jártam utána. Neve is volt nemsokára a kis ugrabugrának. Bömbi eleven volt és pajkos. Be-beszabadult a lakásba is. Vidáman csattantak fürge kis patái: felborult székek s földre hullt tárgyak mutatták, merre jár.

Egyik este — a hancúrozással telt délután után — véletlenül hallottam meg, hogy szüleim a kedvencemről tanakodnak. Semmiképp sem akarták tovább tartani a kis szeleburdit. Hiszen levágatásáról már szó se lehetett.
